

MENSEN

en de kracht van
ontmoeting

VLAAMS-
BRABANT

VOORWOORD

Wanneer we spreken over armoede, hebben we het vaak over cijfers. Inkomensstatistieken, werkloosheidstabellen, en ga zo maar door. In het dossier 'Armoede in Vlaams-Brabant', vind je er een hele reeks.

Maar armoede is natuurlijk veel meer dan dat. Achter de cijfers schuilen mensen, met elk hun eigen geschiedenis. Een aantal portretten hebben we gebundeld. 'Waar gebeurd', zoals in de aftiteling van blockbusters. Met kleine helden en grote slachtoffers. Verhalen van tegenslag, maar ook van moed en doorzettingsvermogen. Gesprokkeld in de inloopcentra, broodnodige basiswerkingen die we als provincie jarenlang ondersteund hebben.

Iedereen kan in armoede verzeilen. Door ziekte, ontslag, een pijnlijke scheiding. Toch vertrekt niet iedereen gelijk aan de start. Wie in armoede opgroeit loopt eigenlijk een levenslange inhaalrace. En dat wordt helaas maar al te vaak vergeten. Niet in het minst door beleidsdragers.

De verhalen in deze bundel geven armoede een gezicht. Maar hopelijk doen ze meer en sporen ze de lezer aan om mee dit onrecht de wereld uit te helpen. 'Schop de mensen tot ze een geweten krijgen': zo eindigde Louis Paul Boon de eerste editie van 'Mijn kleine oorlog'. Mag deze bundel hetzelfde effect hebben!

Marc Florquin

Gedeputeerde voor gelijke kansen en armoedebelief

INHOUD

INLEIDING	4
VERHALEN	6
Opgestoken voelsprietten	6
Het goedkope pilletje	9
Voorkomen is beter...	11
Over schoenen met ribbeltjes	13
Crisismanagement	17
Katalysator	19
Crime & punishment	21
Stille waters	25
De aanslagen	27
Een kind van de jaren vijftig	30
Balls & glory	32
Logisch nadenken	34
BASISSCHAKELMETHODIEK	36
NAWOORD	
Bert Lambeir en Elise Moriau	38
Woordje uitleg van de schrijver	41

COLOFON

Deze publicatie is een uitgave van de provincie vlaams-Brabant.

Redactie: dienst kansenbeleid Vlaams-Brabant, CAW Oost-Brabant en CAW Halle-Vilvoorde

Copywriting: Tom Kenis / **Fotografie:** ©Lander Loeckx

Grafische vormgeving: communicatiedienst Vlaams-Brabant / **Druk:** drukkerij Steylaerts

Wettelijk depot: D/2017/8495/02

Als er bij je thuis wordt ingebroken, ga je naar de politie. Als je ziek bent, ga je naar de dokter. Voor honger loop je even naar de superette. Of de bakker. Maar wat als je relatie stuk loopt? Het is te zeggen, je relatie en kort daarop, van de stress, de bezoeken aan de rechtbank, het heen en weer met de kinderen, de algehele chaos; ook de job?

Wat met je mentale en fysieke gezondheid? Je financiële situatie vertroebelt tot het punt waar je haren te kort komt om uit te trekken. Rekeningen stapelen zich op. De eerste deurwaarder meldt zich. De telefoon wordt afgesloten. Plots zijn vrienden schaars. Vul maar aan. Dat overkomt mij niet. "Want je kan toch gewoon..."

"Inderdaad, gewoon wat? Waar kan je 'gewoon'...? Met wie kan je babbelen over de problemen van thuis? Wat als het 'thuis' zelf, een dak boven je hoofd houden, problematisch wordt?"

Het is een interne monoloog die we liefst niet afmaken. Als we er al aan beginnen; deze ver van ons bed show. Bij ons werken de dingen gewoon. We leven immers niet in Amerika, of Zuid Soedan, waar je voor jezelf zorgt of eraan bent voor de moeite. Ik overdrijf. Een heel klein beetje. In België zijn inderdaad een heleboel dingen netjes geregeld. Zo lang je maar weet waar aankloppen. Niet iedereen heeft zo'n ingebouwde loket-GPS.

Een kwestie van efficiënte(re) bewegwijzering dus. Nog een foldertje laten drukken. Eentje om je weg te vinden tussen de andere foldertjes. Of gewoon een app? Plik-plok per smartphone, en weg is de miserie.

Ik zet even een stapje terug...

Daar waar ik, de mens achter dit toetsenbord, vandaan kom kleefde en kleeft er een zeker stigma op 'hulp behoeven' of 'een duwtje in de rug krijgen'. Hij of zij 'leeft van de steun' klonk in mijn kindertijd haast als 'in de bak' gezeten hebben of, al even dwars: 'volk met tatoeages op brommers'.

Ik dik het wat aan. 'De' Vlaming, in dit geval 'de' Limburger, is een noeste werker. Die bemoeit zich met zijn eigen zaken. Een vaste job, en ieder huisje heeft zijn kruisje. Praten over dingen die mislopen doe je binnenskamers. Liefst helemaal niet. "Zwijg en eet," zeg maar.

Maar er gebeurde en gebeurt nogal wat achter bakstenen muurtjes en rustieke vensters. Van designgevel tot schamel terras ergens op een twaalfde verdieping; niemand is immuun. Dat was niet anders toen de melkboer nog met paard en kar de ronde deed. Vandaag, in tijden van sojaveles en telefoons waar je tevens je haren mee kan kammen, is het nog zo.

Een wezenlijk verschil tussen vroeger en nu is dat persoonlijk leven en publiek bestaan twee compleet verschillende dingen waren. Er werd, de poëet op zijn zolderkamertje niet te na gesproken, minder gepalaverd over euvels van ziel en leven. Dat had deels een economische reden. Huwelijksproblemen leidden minder tot scheiding omdat apart leven onbetaalbaar was. Vooral voor vrouwen die nog niet tot de werkvloer waren doorgedrongen. Waarom praten als je toch niets veranderen kan?

Ongelukkig zijn, daar is vandaag quasi iedereen het over eens, hoeft geen levenslange straf te zijn. De idee blijft in de praktijk evenwel moeilijk waar te maken. Het lijkt alsof we dat als samenleving nog aan het leren zijn. Families zijn kleiner geworden. Als het fout loopt, op welke manier ook, zijn we meer aangewezen op netwerken buiten de familie. Die bouwen we zelf uit, maar niet iedereen is daar even goed in. Ondanks Wat-Sap, Talkbook en McChatFace en WhatWeetk.

Als het erop aankomt kent men zijn echte vrienden, zo stelt de uitdrukking, in de nood. Wie leent me twee maanden huurwaarborg -inmiddels drie- als ik alleen kom te staan? Quanta costa verhuurwagen, lift, en tripje naar Ikea? Een logistieke krak die het foutloos, laat staan met pendelende kinderen, aan mekaar weet te breien.

Maar ik drijf af. De tijden, zo kwam ik te stellen, die zijn veranderd. Er wordt meer gebabbeld, zo zegt men. Geen enkel probleem is onbespreekbaar. We berusten minder, durven meer. Enkel het woord taboe lijkt nog taboe... Eén koppig feit blijft echter: Problemen oplossen op je eentje gaat niet.

Als alles in duigen valt heb je anderen nodig. Maar die zijn plots schaars. Miserie, met grote M, boezemt angst in. De verhalen die ik hoorde in de voorbereiding van dit boekje deden meer dan eens beven en sidderen. "Shit, dat had mij ook kunnen overkomen."

Mensen handelen vaak vanuit een onbewuste zelfverdedigingsreflex, gevoed door vooroordelen. "In zak en as zitten, is dat besmettelijk?" Anderzijds ga je jezelf, als het moeilijk gaat, ook afsluiten. "In deze toestand wil ik niet gezien worden. Zeker als ik op Facebook zie hoe geweldig succesvol en gelukkig mijn vrienden zijn." Je isoleert je –maar niet met het soort materiaal dat met eco-cheques betaald kan worden.

Net als we nood hebben aan een goeie babbel. Een toverlamp is het niet, maar een goed gesprek is een begin: "Zwijg en eet" wordt "eet en spreek."

OPGESTOKEN VOELSPRIETEN

“Sommige mensen gaan meteen weg na het eten.” Jacques, 65, vonkelblauwe ogen over een wat ongekamd grijzend baartje, haalt de schouders op. Hij heeft het over de warme maaltijden die elke woensdag in het inloopcentrum tegen een democratisch prijsje aangeboden worden. “Ik zou ook komen als er geen eten was.” Hij heeft het over de gezelligheid. “Ik zwans graag.” Dat wordt beaamd door toevallige oren aan een naburige tafel. “Jacques doet graag zijn babbelke.”

Soms teveel, knipoogt een van de begeleidsters.

Gulle of stugge tongen niet te na gesproken, mensen eten graag samen. Dat deden we al toen we schier recht-op liepen, ergens in een grot rond een kampvuurtje. En welke taal, buiten die van de liefde, is universeleler dan het omzetten van een frisse koude schotel of schnitzel-friet in bruikbare calorieën? Die berg hoeft je alvast niet naar Mohammed te brengen. Even van thuis weg. Uit het isolement; het alleen kniezen en herkauwen. Marketing budget: verwaarloosbaar.

Jacques komt al vijf jaar naar de berg, eh, het inloopcentrum. Hij is gescheiden, en woont al enige tijd alleen. Jacques ging naar school tot zijn veertiende en werkte dan op leercontract in een garage. Dat had zijn vader voor hem geregeld. Op een plek waar hij veel kon opsteken, en meer mocht doen dan de duivenkoten van de baas verven (hoewel hij dat laatste graag deed). Daarna had Jacques een eigen dakbedekkingszaak. Dat ging goed, tot het niet meer goed ging. Hij kreeg longproblemen en is tot heden op de ziekenkas aangewezen.

Inmiddels waren er twee zonen en een dochter. Zijn vrouw vertrok. “Dat zijn zo van die dingen. Tja.”

Hij zegt het niet met zoveel woorden,

maar Jacques heeft een zekere trots. Hulp nodig hebben is één ding, assistentie vragen een ander paar mouwen. Langs komen voor een warme hap, of voor de gezelligheid, ça va. Hij begrijpt wel dat hij zich daarmee binnen handbereik stelt van ‘de hulpverlening’. Dat als hij vragen heeft, hij ergens terecht kan. En dat er ook aan hem vragen gesteld zullen worden. Daarmee is de lange klim naar boven nog niet gewonnen, maar hij staat al in de ladderwinkel.

Van zijn vervangingsinkomen betaalt Jacques 450 Euro voor een appartementje op de 2de verdieping. “Er is geen lift, hè.” Met de vijftig procent longcapaciteit die hem rest is dat geen sinecure. Via het inloopcentrum staat hij inmiddels al twee jaar op de wachtlijst voor een sociale woning. “Ge moet het allemaal maar weten zijn.”

Er waren inmiddels problemen gerezen met de huisbaas. Preventieve Woonbegeleiding vermeed erger. Dat bespaart leed. Veel leed, zowel bij de huisbaas als pakweg een grootvader van een stuk of 8 kleinkindjes die door samenloop van omstandigheden en ja, koppigheid, net niet op straat belandt. Stilzwijgen het lamlendige aangetekend schrijven, advocatenkosten, nog meer

aangetekend schrijven in onbegrijpelijk jargon, en onvermijdelijk: bijkomende advocatenkosten. Als het op woonbegeleiding aankomt wordt er volop ingezet op het voorkomen van (dure) conflicten. Een gesprek aangaan voor de poppen echt aan het dansen slaan.

Het initiatief kwam van Jacques zelf. Maar een optie is er maar een als je er het bestaan van afweet. Er liggen foldertjes op het inloopcentrum –veel foldertjes. Maar die vervangen geen dialoog, het fingerspitzengefühl van de begeleiders.

Wat zich dagelijks afspeelt is een subtiele wisselwerking; informele gesprekken, een hint tijdens een tas koffie en/of spaghetti bolo. “Hoe is’t? Al even niet meer gezien. Alles goed? Is er al nieuws over...?” De hulpverleners doen hun discrete ding. Altijd met uitgestrekte hand en opgestoken voelspriet.

En daarna? Verder babbelen, tiens. De communicatielijnen openhouden. Blijven praten, ten allen tijde met volle respect voor de autonomie van Jacques, Ella, Louisa, Gert, Rina, en talloze anderen.

ZIN GEVEN IS ZIN KRIJGEN.

De Bond zonder Naam slaat je graag om de oren met allerhande clichés. Maar je hoort het ook van grijzende mannen met diploma's in panelgesprekken, fronsende blik, boven-tanden peinzend op de onderlippen geknepen. **“De moderne mens is vereenzaamd.”** Ieder zit in zijn hokje, zonder boekje in een hoekje, starend naar een scherm. De verkleinwoorden zijn niet van de lucht.

Het heilzame gevoel iets te kunnen doen voor een ander kan moeilijk overschat worden. **iets betekenen voor iemand is iets betekenen voor de wereld.**

Een reden om 's ochtends sok en schoen aan te trekken. Vrijwillige inzet is een van de bretellen waarmee een mens zichzelf uit de put kan hijsen. Omgekeerd, het gebrek eraan doet mensen afhaken. Hoe dieper in de put, hoe meer geïsoleerd, hoe dieper in de put, enzoverder. Babbel, en anderen helpen, kan die vicieuze cirkel een halt toe roepen.

“

Ik ben een vrijwilliger. Ik doe dit met hart en ziel. Onder mensen zijn is voor mij van belang.

Een lange weg heb ik afgelegd om te zijn wie ik nu ben. Van schulden en onzeker, altijd op mijn hoede, naar een open karakter. Van moeilijk om mee te werken, naar een geliefd iemand.

Ik heb mensen leren helpen en er mee praten, tussen hulpverlener en nieuwe bezoekers of zij die al lang komen. Een extra paar ogen en oren in de keuken. Een en ander liep niet van een leien dakje. Met vallen en opstaan en ja, ook ruzie; toch blijven komen en veranderen. Maar de leeuw zit er nog in. Hij is rustiger, maar kan altijd opduiken als het niet is naar zijn zin, of weer eens gekwetst.

Soms denk ik dat er ergens op mijn voorhoofd een bordje hangt met daarop: 'klaagpaal'.

Ik ben zelf aanspreekpunt geworden, doorgeefluik naar Inge en Tom, eenmaal, andermaal.

Vrijwilligerswerk is nooit gedaan. Gelukkig maar. Een blij gezicht is goud waard, telkens weer nieuwe mensen ontmoeten en de weg naar het inloopcentrum helpen vinden.

Mia

Clara is ook vrijwilligster. Ik onderbreek haar terwijl ze nauwgezet drankbonnetjes uitknijpt. Met haar frisse, korte coup lijkt ze jonger dan haar 65 lentes, maar als ze wegstapt om over mijn vragen na te denken, verradt haar gefronste blik een resem overleefde kattenlevens.

HET GOEDKOPE PILLETJE

“Ik kom hier al bijna twee jaar. Alé, in oktober zal het twee jaar zijn. Vroeger woonde ik nog niet zo dicht in de buurt. Ik ging toen naar een ontmoetingsplaats die door het OCMW georganiseerd werd. Daarna ben ik naar hier verhuisd. Het contact met het inloopcentrum kwam ook op aangeven van datzelfde OCMW. Sorry,” zegt ze plots.

“Ja?” zeg ik. Waarom sorry, vraag ik me af, maar ik zeg niets.

“Ik herinner me niet alles. Ik heb daar problemen mee. Geheugenverlies,” verduidelijkt ze. “Ik heb mensen nodig om mijn hersenen te trainen. Als ik thuis blijf zitten, dan gaat het pas bergaf. Hier heb ik mensen om mee te babbelen. Dat

houdt me wakker. Zoals een kruiswoordpuzzel oplossen.” Ze lacht. “Thuis praat ik tegen mijn eigen.”

Wetenschappers, zo lees je af en toe in de krant, zijn het er meer en meer over eens dat sociale interactie essentieel is voor het behoud van een goede geestelijke gezondheid, en het tegengaan van ziekten zoals dementie en Alzheimer's. Interactie met andere mensen is in die zin een medicijn als een ander. Een pilletje dat niet te duur is, maar niet altijd gemakkelijk te verkrijgen.

Onderzoekers weten niet precies wat er in de hersenen gebeurt. Hoe verklaar je de positieve effecten van sociale

betrokkenheid? Telkens opnieuw blijkt echter duidelijk dat nauwe relaties en omvangrijke sociale netwerken een stimulerende invloed hebben op geheugen en cognitieve functies bij mensen van alle leeftijden.

Clara's ogen lichten op als ze vertelt over haar vier kleinkinderen en de allereerste achterkleindochter. Voor haar vijftenzestigste verjaardag kreeg ze bloemen cadeau. "Ze hebben me ook een tegoedbon gegeven, van de spoorwegen. Daarmee kan ik voor een paar euro naar zee." Ze frons even de wenkbrauwen. "Het blijft wel duur als je iets wil doen. Iets drinken, een frietje op de dijk. Het is niet evident, nee."

De conversatie springt terug naar dochter en kleinkinderen. "Het liefste dat ik doe is iets gaan eten met mijn kleinkinderen. Je moet bezig zijn met de mensen die je graag ziet. Ik zie ze veel te weinig. Maar als ik er ben, dragen ze me wel op handen." Ze kijkt naar de nog onuitgeknipte drankbonnetjes. Of ze wil verder werken, vraagt ze. "Sevens," zegt ze.

"Doe je veel vrijwilligerswerk?"

"Een stuk of vier uur per week, maar soms meer. Ligt aan het schema. Soms ook minder." Clara poetste vroeger, en werkte de laatste vijf jaar van haar carrière bij het OCMW zelf. "Ik ben op zestig met pensioen gegaan om voor mijn vader te kunnen zorgen. Hij is twee jaar geleden overleden. Ik mis hem heel hard." Haar ogen glimmen een moment lang, maar ze herpakt zich. "Ja, ik heb het er moeilijk mee. Er zijn veel problemen geweest."

Clara's geheugen laat haar niet in de steek wat betreft de meest traumatische gebeurtenissen in de familie. Helaas niet, hoor ik mezelf denken wanneer ze in detail gaat. De scenarioschrijvers van Familie zouden het niet aandurven. Zelfs niet voor de seizoensfinale.

"Ik heb rugpijn, en voel me snel ouder worden, maar het vrijwilligerswerk doet me goed." Ze zucht; iets tussen moe en dankbaar. "Daar krijg ik veel voldoening uit. We hebben hier een goeie band. Dat heb ik nodig, zoiets."

Inmiddels heeft het inloopcentrum Clara helpen inschrijven bij de verschillende sociale huisvestingsmaatschappijen. Maar ze moet nog 7 jaar wachten. Ze staat ook op de wachtlijst voor een service flat. "Voor later," fluistert ze met een glimlach die weinig doet om haar angst te maskeren voor de tijd die komen gaat. Ze citeert haar kleinzoon:

"Neem ze toch in huis. Ze is zo'n brave."

Er valt een korte stilte.

"Ik kan vuilniszakken kopen hier, maar van de stad krijg ik al twee rollekes gratis. Ge moet het allemaal maar weten, hè." Ze heeft het nog even over de levensduurte; over de 580 Euro die ze betaalt voor haar appartement dat enkel via 32 trappen te bereiken is, en dat ze geen huisdieren mag houden. Dan boemerangt ze terug naar het inloopcentrum. "Hier voel ik mij nuttig. Ondanks mijn artrose kan ik toch iets doen. We hebben een boetseercursus gehad. Ik heb zo'n ding gemaakt... allez. Een buste." Ze leunt een beetje dicht. "Weet je wie ik graag hoor?" Haar stem neigt richting samenzwering. Will Tura!"

"Zo," zeg ik.

"Ik heb daar een DVD van. Die zet ik elke avond op voor ik ga slapen."

"Elke avond?"

"Elke avond."

"Toen ik van mijn kleinkinderen een enveloppe kreeg voor mijn verjaardag, dacht ik dat het iets van Wil Tura was, maar het was die bon van de NMBS. Maar da's ook leuk."

VOORKOMEN IS BETER...

Neen, soms kom je er niet vanaf met een boutade. Niet iedereen is even gevoelig voor warme menselijke verhalen van samenhang, of het moeilijk hard te maken verband tussen samenzijn, geluk, gezondheid (en dus de portemonnee van de belastingbetaler).

Maar het gaat wel degelijk over meer dan een kopje koffie, iemand gratis laten douchen, of de was doen aan verminderd tarief. Het is telkens één voor één een ribbel-tje meer of minder aan grip onder schoenen op het hellend vlak waar we allemaal op staan.

Begeleiden om niet af te glijden... Over glatte metaforen gesproken.

“

We proberen kwetsbare mensen te bereiken. Om met die mensen aan een menswaardig bestaan te werken en aandachtig te zijn voor risicosituaties en de schade te beperken. Aan zichzelf en aan anderen.

Bert

Als het minder gaat, als er minder middelen zijn, zo zegt de goede huisvader, moet je als samenleving prioriteiten stellen. Mensen vallen. Mensen staan op. Mensen vallen opnieuw. Je kan er niet altijd zijn. Hoeveel tuimelen en rechtkrabbelen is teveel? Welk aantal accidenten pleit ons vrij om nog maar eens te hulp te schieten? Is mensen niet laten creperen een principe, een bouwsteen van samen-leven, of eerder een tienrittenkaart? Op is op?

In het centrum van de stad ontmoeten we mensen die dakloos zijn, sommige verblijven in een garagebox, andere in een verlaten pand. Deze mensen komen ergens vandaan. Ze hebben allemaal een verschillend traject afgelegd. Stuk voor stuk zijn ze niet meer gebaat bij vuilniszakken die je per stuk kan kopen in plaats van een hele rol. Niet hier. Niet waar ze zich nu bevinden. Buiten bereik van reguliere hulp en opvangsystemen, onzichtbaar voor radar zoals die hoekige zwarte vliegtuigen

van de eerste Golfoorlog die een miljard dollar per stuk kostten.

Op één deeltijdse straathoekwerker na. We zullen hem hier Bert noemen. Bert loopt de stad op en af. “We proberen kwetsbare mensen te bereiken, maar de tijd mankeert soms om de allerswaksten op te sporen, om er te kunnen zijn voor diegenen die dat nodig hebben, om de vinger (bijna letterlijk) aan de pols te houden, om regelmatig langs te gaan bij die gasten en ze bijvoorbeeld een deken te geven, te vragen hoe ze zich voelen, of ze wel oké zijn, of we niet eens samen naar de dokter moeten gaan. Om met die mensen aan een menswaardig bestaan te werken en aandachtig te zijn voor risicosituaties en de schade te beperken. Aan zichzelf en aan anderen.”

Dat zoeken stopt, om vele goede redenen, soms aan een gesloten garagepoort. Dat Bert geen politieagent is, is er daar een van. “Ik heb niet bepaald de bevoegdheid om garageboxen open te maken.” Maar waar het fout loopt, komen de hulpdiensten vroeg of laat toch tot inzet. Bijvoorbeeld voor John, die af en toe naar de winteropvang komt, maar op andere momenten in zo’n garagebox zijn vaste stek heeft. Jaar na jaar vraagt hij om hulp. De psychiatrische ziekenhuizen staan weigerachtig. Bert staat met de rug tegen de muur. Na herhaaldelijk aan-

dringen door collega’s van een project voor dak- of thuislozen met een psychiatrische en/of verslavingsproblematiek, wordt John overgebracht naar een psychiatrische instelling.

Bert omschrijft zijn werk als volgt: “De meest kwetsbaren opzoeken vraagt tijd. Gsm’s en slaappleaatsen verdwijnen zo snel als ze gekomen zijn. Hulpvragen zijn vaak erg complex. Door verslaving of omstandigheden lopen afspraken vaak mis. Mensen die na een lange periode van dakloosheid terug een woonst hebben, staan op wachtlijsten en wantrouwen de hulpverlening zodat ze niet de gepaste begeleiding krijgen. Mensen geven soms aan dat ze zich voorbereiden om terug op straat te gaan leven. Ik probeer hen in samenwerking met collega’s te motiveren om in hun woonst te blijven. Dat is niet mijn taak, maar als ze terug dakloos vallen zijn we nog verder van huis. Ik kan geen garanties geven dat de bereikte gasten niet eenzaam aan hun eind komen op straat. Die zekerheid ga ik ook nooit kunnen geven. Maar het voelt niet oké.”

OVER SCHOENEN MET RIBBELTJES GESPROKEN... VOETBAL!

“Goeie actie!”

“Spreken, Andy! Spreken!”

Hamid wint zich een beetje op.

Er wordt meteen op hem ingespeeld. “Wat is er?”

“Nee, nee. ‘t Is goed.” Hij wuift het weg en roept iets onverstaanbaars in de richting van de bal.

Ik ben toeschouwer bij de wekelijkse training van de Belgian Homeless Cup. De BHC is voetbal op zijn best: een haarfijne wisselwerking tussen individuele ontplooiing en groeps-gebonden groeien naar een gemeenschappelijk doel. Letterlijk en figuurlijk dus.

Ondanks wat de naam doet vermoeden zijn niet alle spelers dakloos. Ze zijn thuisloos in de breedste zin van het woord. Ze hebben een uitgestoken hand nodig. Concreet: af en toe een high-five na een goeie pas of een goal. Als je niks hebt, of op het punt staat alles te verliezen, kom je daar al een heel eind mee.

“Parlez!” (de BHC is een bont gezelschap.) “Bal vragen, bal vragen!”

Mensen vergeten soms plompweg voor zichzelf op te komen. Ze verliezen het mondig zijn. Het heeft geen zin. Het systeem; ‘de’ hulpverlening lijkt soms zo’n onbegrijpelijke betonnen muur, slechts onderbroken hier of daar door een nauwelijks minder hard loketvenster. Voetbal en alles wat er rond hangt is een vertrouwd kader. De deur op een kier waarlangs zelfvertrouwen terug naar binnenglijpt.

“Goeie bal, Danke!”

Het is het soort omweg waar de resultaatgerichte medemens wellicht de ogen bij rolt. De hulp moet efficiënter, doelmatiger dan we gewoon zijn van

logge, vage mensensystemen; sneller dan pakweg Coca-Cola dagelijks miljarden blikjes volpompt en naar de verste uithoeken van de wereld katalpultteert.

News flash: de mens is geen blikje cola.

Nog straffer, maar je hoort het sommigen zonder blozen of blikken frisdrank verkondigen: moeten we überhaupt helpen? Nog gekker: ze hebben zelfs een beetje gelijk. In de zin dat wat het CAW probeert te doen, in dit geval via balleke-sjot, is mensen de tools in handen geven om zichzelf eruit te trekken. Het ijkpunt is de eigen kracht, de eigen capaciteit.

Je krijgt de bal niet zomaar. Je moet hem “Vragen! Vragen!”

Een jongeman maakt zijn opwachting

aan de ingang. Ik kom zelf net aan. Of ik Tom ben? Ik schud verbaasd het hoofd. “Eh, ja.” Sami stelt zich voor. Hij komt uit Irak. Hij had over het team gehoord. Of het iets voor hem was, wilde hij weten.

Dan komt echte Tom – coach Tom, niet nieuwsgierige neus Tom. Hij verwelkomt Sami meteen, en legt uit waar het team over gaat, wat de objectieven zijn. Sami lijkt een beetje ontgoocheld. “I played professional in Iraq.” Ok, kom maar even kijken. “Iedereen is welkom.” Sami neemt met mij plaats op de bank naast het veld, en kijkt toe.

Na de training wordt er op het inloopcentrum nog wat nagekaart; over de training zelf, maar ook over de afgelopen match die ze verloren. “Hoe kwam dat?” wil Hannes weten.

Hamid vindt dat ondanks de score (14-3) ze toch goed samengespeeld hebben. Hannes knikt instemmend.

Ibrahim is een tijdje geleden uitgesloten van deelname vanwege een incident. De gemoederen, zelfs over een gemoedelijk potje voetbal, lopen soms op. Maar hij weet dat de uitsluiting tijdelijk is. Dat ze wel gelijk hadden. Intussen komt hij gewoon supporteren. Sport speelt een niet te onderschatten rol in zijn leven, en het leven van de andere spelers.

Geert zucht. “Nee, ik vond het niet goed,” zegt hij hoofdschuddend. “We spelen beter normaal gezien. Veel beter.” Hannes duidt erop dat er goed samengespeeld is, en dat dát toch ook belangrijk is.

“Ja, ok, maar 13-4?”. “Je weet waar

we voor staan, hè. Fair play. Het is fijn als we kunnen winnen, maar uiteindelijk moeten we samenwerken, en sportief zijn tegenover de tegenspelers.”

“Ok, ok. Maar 13?” Geert houdt aan. De kapotte neonlamp in het lokaal verleent zijn betoog een licht dramatische ondertoon.

We gaan verder de tafel rond. Steven was er ook bij de dag van de ‘rampzalige’ match. “Op het einde wou de keeper iedereen naar voren. Steven wild het omgekeerde. Ja, er was tegenstrijdige communicatie. Dat moeten we beter onder de knie krijgen. Maar we zijn er wel in geslaagd genoeg variatie in het spel te brengen, afwisseling. Leren verliezen...” Hij denkt even na. “Da’s een kunst. De sfeer ging al naar beneden bij de eerste goal tegen. Da’s niet nodig. Spelen is al goed. Een goal is de slagroom.”

Danke vindt het een van de betere matches qua communicatie. We moeten niet te streng willen zijn. Ook kijken naar de ploeg die we zijn. Ondanks de slechte score hebben we niet zitten kankerem.” Geert rolt zijn ogen.

Danke laat zich niet van de wijs brengen. “De tegenploeg was ook fair. Voor mij dus dikke chapeau voor ons.” Danke heeft via BHC zelf een arbiter training gevolgd, en al een aantal matches mogen fluiten. “Eigenlijk zouden

meer spelers dat moeten doen. Dan leer je nadenken over hoe het is. Je hebt meer overzicht.”

Er zijn een stuk of 20 lokale ‘homeless’ teams actief in de nationale competitie, en nog eens 15 in de hoofdstedelijke competitie. Stuk voor stuk bouwen ze aan het zelfvertrouwen van de deelnemers. Ze zetten daarbij sterk in op het ontwikkelen van een beter zelfbeeld, opnieuw aansluiting vinden bij de eigen kracht. Ze bieden structuur aan, het gevoel ergens bij te horen. Een positief verhaal kunnen vertellen, over wat dan ook, straalt uit naar de andere levensfacetten. “Bal vragen!”

En neen, je wint niet elke dag een match. Unrealistische verwachtingen, eerder dan vermeende of echte nederlagen, kan een mens missen als kiespijn. Op en om het veld zetten mensen een eerste stap in de richting van een nieuw begin, de mogelijkheid om een positief seizoen te spelen.

François heeft andere tijden gekend. Hij is even oud als mij, heeft even weinig haar, maar oneindig meer redenen om ze uit te trekken. François werkte als kaderlid voor een internationaal bedrijf, en reisde daarvoor de halve wereld af, nu eens hier gestationeerd, dan daar. "Da's moeilijk voor een gezin. Er zijn veel dingen waar ik me schuldig over voel. Maar je kan niet terug in de tijd gaan."

CRISISMANAGEMENT

Hij zit tegenover mij en begint te vertellen. Je ziet dat hij er nood aan heeft.

"Je kan niet geloven wat er allemaal gebeurd is." François ziet er niet ouder of jonger uit dan zijn veertig lentes, maar in de kromming van de schouders merk je het gewicht dat hij meedraagt.

Zijn jongste zoon lijdt aan een vorm van autisme. Dat maakte het niet altijd gemakkelijk voor zijn vrouw om de zaken te beredderen in zijn afwezigheid. Op een keer ging het goed mis. Zij kon op haar eentje de situatie niet de baas. "Ze kon me niet bereiken en heeft dan de politie gebeld. Die hebben de Zwitserse politie gecontacteerd en, efficiënt als ze zijn, stonden die binnen de kortste keren op kantoor. Kan je je voorstellen? In Zwitserland!"

Crisismanagement, daar was François in gespecialiseerd. Deze crisis ging evenwel zijn petje te boven. Het is te zeggen, het politiebezoek deed wenkbrauwen fronsen. Werk mee naar huis nemen wordt gemakkelijker aanvaard dan het omgekeerde. "Ik kon zelf ook het verschil niet meer maken tussen werk en privé. Het ging niet meer." Job: over and out.

"Thuis escaleerden de problemen

ook." Verwijten stapelden zich op, over en weer. De echtscheiding volgde niet lang daarna; het begin van een ware calvarietocht.

"De rechter baseerde zijn beslissing wat betreft alimentatie en dies meer op een inkomen dat ik niet meer had." François duikt onder in de details. Het relaas is van een complexiteit die ik zelf hoop nooit te moeten doorwroeten. De bedragen doen duizelen. "Euro?" hoor ik me op een bepaald moment vragen. François verdiende ordentelijk zijn brood. Het huis, ooit een thuis, zette hij op de naam van zijn twee zonen. "Op het moment dat ik daarvoor de schenkingsrechten moest betalen, had ik geen rooie duit meer. En volgens de fiscus had ik een en ander niet correct ingevuld op de belastingbrief. Daar kreeg ik nog eens de volle lading."

François had niets meer. "Letterlijk niks." De rechtszaken volgden elkaar op. Gelukzalige tijden voor de advocaten. "Dankzij de schuldbemiddeling via het inlooppcentrum kon ik de rekeningen spreiden." Maar geld om een weekend door te brengen met zijn jongens zat er niet meer in.

"De vernedering zit diep." Dat woord komt stevast terug. De instanties tre-

den in werking. Het raderwerk zet zich in beweging. De voorgeknipte ponskaarten houden weinig rekening met wat 'individueel' is, of uitzonderlijk. De machine ploegt voort. De CAW bemiddelaars staan zelf vaak machteloos tegenover andere instanties. Ondanks het feit dat ze zijn dossier zeer goed kennen.

"Mijn gezondheid ging er onderdoor." François sliep niet meer, beet uit stress zijn tanden stuk. "Op een keer werd het me allemaal te veel. Een zoveelste episode op de rechtbank. Het licht ging uit." François kreeg vorig jaar een hartstilstand en moest ter plekke gereanimeerd worden.

Via allerlei diensten, o.a. gespecialiseerde psychologische hulp, wordt hij naar het inlooppcentrum verwezen. "Ik moest terug onder de mensen komen, werd er gezegd. Ik was te veel afgevalen. Ik had me volledig geïsoleerd, zelfs van mijn jongens." Er valt een stilte.

Begin dit jaar komt hij voor het eerst naar het inlooppcentrum. "Hier zien ze je graag komen. Er wordt niet altijd over de problemen gesproken. Voor mij is het even uitstappen, weg van de aanmaningen, en herhalingen van aanmaningen. Mensen lachen; men-

sen die, en dat weet ik maar al te goed, vaak veel ergere problemen hebben. Het zijn niet altijd zij die het meeste klagen die het meest afzien. Daar gaat het trouwens niet om. Wie heeft het het zwaarst? Ieder draagt zijn eigen problemen, gaat daar op zijn eigen manier mee om.”

Hij pauzeert. “Ik was echt aan het wegwijnen.” Dan lichten zijn ogen op. “Babbelen doet goed. Wil je meehelpen in de keuken? Ok. Kopje koffie? Goed. Af en toe kunnen we lachen. We spelen Uno. En de stress gaat naar beneden.”

François spendeert nog steeds veel tijd aan peinzen en tobben. Ik denk, dus ik verdwaal. Op het inloopcentrum kan iedereen zichzelf zijn. Niets is verplicht. Je participeert zo veel of zo weinig als je wil. “Van alles wat ik heb meegemaakt,

is de isolatie het zwaarst te verduren. Isolatie die ik zelf opzocht, nota bene. Alleen gaan wandelen, in de echokamer van je eigen problemen, dat verlost je niet van het gepeker. In tegendeel. Erover klagen al evenmin. Soms moet je gewoon kunnen samen ‘zijn’, zonder meer.”

De mens is een sociaal wezen. Dat is de baseline waar de inloopcentra op inzetten. “Hier heb ik meer aan dan het zelfhulpboek dat ik op aanraden van mijn psycholoog had gelezen.”

“Is het,” zo opper ik, “zoals de boom die valt in het bos waar niemand is?”

“Precies! We zien onszelf door de ogen van de anderen.”

François knikt enthousiast. “Je komt hier toe. Dan zegt iemand: Hoe gaat het, François? Daar heb ik al veel aan.

Het zijn de simpele dingen.” Hij denkt even na. “Weet je, na mijn hartstilstand was ik kwaad omdat ze mij gereanimeerd hadden. Je hoort wel eens over ‘de tunnel’ die je ziet als je tussen leven en dood zweeft. Daar heb ik niks van gezien. Maar het voelde toch vredig, zorgeloos. Geen advocaten, geen papieren, continue vrezes voor morgen.

Vandaag ben ik niet meer kwaad. Ik weet dat ik er niet alleen voor sta. Ik heb de postzegelverzameling van mijn vader overgenomen. Ik correspondeer met andere verzamelaars. Dat geeft mij terug zin.”

“Er wordt aan mij gedacht, dus ik ben?”

“Eh, ja.”

KATALYSATOR

ka-ta-ly-sa-tor (de; m; meervoud: katalysators, katalysatoren)

1. (chemie) stof die een scheikundige reactie beïnvloedt zonder zelf veranderingen te ondergaan
2. (in motorrijtuigen) apparaat in de uitlaat dat schadelijke stoffen omzet in onschadelijke
3. de term “katalysator” wordt ook gebruikt om iets aan te duiden dat een bepaald proces of het verloop van gebeurtenissen bevordert of (beslissend) wijzigt. Het kan van alles betreffen: een persoon, een idee, een andere (niet of slechts zijdelings betrokken) gebeurtenis of iets anders dat invloed heeft gehad op een proces of de geschiedenis.

Sommige mensen komen niet zozeer omdat ze hulp behoeven, maar om ze te verstrekken. Dan hebben we het, ter verduidelijking, niet over de professionele begeleiders die elke dag in de bres springen, maar gewone mensen die een zekere voeling hebben met de problematiek, er zelf mee te maken gehad, of gewoon een herderlijke inborst.

Chantal kwam een tijd geleden met een vriendin ‘nieuwsgierigen’ bij het nieuwe inloopcentrum, gehuisvest op het gelijkvloers van twee appartementsblokken, niet ver van het station. Ze had niet echt iets nodig, maar Jan, die het onthaal doet in het centrum, gaf tekst en uitleg. Wat doen ze hier? Wat is de bedoeling? En hoe werkt dat dan? “We helpen mensen zichzelf helpen. Een beetje zoals de ateliers die je wel eens vindt in grotere steden waar je met de fiets terecht kan om er zelf aan te leren sleutelen.” Wie komt er zo al? “Allerlei soorten mensen. Je kan er zo niet meteen een type op plakken.”

Concreet worden mensen samenge-

bracht, zoals in de andere inloopcentra, rond een kop koffie of een lekkere maaltijd, bij elkaar getoverd met donaties van lokale supermarkten en restaurants. Zo komen mensen in contact met elkaar, om zichzelf maar ook elkaar te helpen. En iedereen doet dat naar eigen kunnen. Sommige steken de handen uit de mouwen nadat ze zelf wat op hun positieven zijn gekomen. Anderen beginnen er meteen aan: helpen groenten snijden, afwassen, de boel op orde houden.

Chantal kwam kant en klaar om te helpen. “Ik zoek dingen om te doen. En als ik mensen kan helpen, ben ik gelukkig.” Wie zoekt die vindt:

Gijs is pas verhuisd. Hij heeft huisraad nodig. Toevallig is een vriendin van Chantal recent overleden. Haar familie probeert zo snel mogelijk het huis leeg te maken. Chantal maakt de connectie, en begint te organiseren. Tafels, borden, tassen, en een resem andere spullen die in en rond kasten passen. Chantal begon haar carrière als rekenuulster, en ging op pensioen als afdelingschef van een supermarkt. Haar logistieke skills komen nog steeds van pas.

Over haar persoonlijke situatie wil Chantal niet veel kwijt. Ze heeft geen groot pensioen, maar komt goed rond. Ze heeft een rijk gevuld leven achter de rug, samen met haar echtgenoot, die ze te vroeg heeft moeten afgeven. Toch voelt ze zich op haar 81ste beresterk en vol energie. Die kracht behoudt ze dankzij menselijk contact. Op dezelfde manier geeft ze die vitaliteit ook verder. “Rechtstreeks contact, bedoel ik. Ik SMS niet. Ik zit niet heelder dagen op het internet. De jonge mensen zitten met hun hoofd voorovergebogen over zo’n schermje. Als je ze iets vraagt komen ze van mijlen ver. Dat kan toch niet goed zijn. Enfin, ‘t is niks voor mij.”

“ Ik moet met de mensen kunnen babbelen. Dan gaat het goed met mij, en dan weet ik of het ook goed gaat met hen. Indien niet, kunnen we er samen iets aan doen.”

Chantal

CRIME & PUNISHMENT

Fareed zit handenwringend tegenover mij. Het is een zonnig dagje, maar het zweet op zijn voorhoofd parelt eerder van wat hij vertellen moet –wat hij vertellen wil. Wat er gebeurd is. Waar beginnen?

“Bij het begin?” opper ik. Ik zit met Fareed samen. We bestellen koffie. Het is zo’n dag die dorstig maakt. Hij bestelt er een glas water bij. “Da’s voor jou,” zegt hij.

Hij begint te vertellen. Fareed is vijftien als hij met zijn ouders naar België komt. Zijn vader werkte als vliegtuigenieur voor Qatar Airways, om uiteindelijk op Zaventem terecht te komen. In Brussel behaalt Fareed zijn A2 in elektronica.

Fareed neemt direct na het afstuderen zijn eigen appartement. Zonder ervaring gaat het niet bepaald oerendhard om ook iets met zijn diploma te doen. Hij werkt hier als magazijnier, daar als fietshersteller, vliegtuig schoonmaker, nog eens magazijnier, en dan iets met gourmet catering, meestal om en bij

de luchthaven. Het duurde lang voor hij een vast contract beet had. “Ik heb gedacht aan bijstuderen, maar op een moment moet je gewoon werken. De tijd om te spelen is voorbij. Een vast contract...”

Op een dag lukt het dus. Bij de luchthaven, natuurlijk. Laten we het bedrijf Snel Parking noemen. Fareed denkt nog wel aan avondschoon, maar naast de nachtschift –daarmee kan hij wat extra overhouden- twee uur bus heen, twee uur weer, is dat onmogelijk. Om maar te zwijgen van de stress. Tegen elven ‘s avonds is er de zoete inval van arrivals die allemaal zo snel mogelijk naar huis willen tuffen. Als die goed en wel verwerkt zijn komen de eerste vertrekkers. We spreken 02.00 ‘s morgens. In totaal meer dan vijfhonderd wagens per shift.

De parking ligt een eindje van de vertrek en aankomsthal. Sam chauffeurt een van de shuttlebusjes. Hij krijgt zijn overuren betaald in het zwart, en laat ook de meest gehaaste klanten cash betalen. Snel, snel, weet je wel. Kiss & hide. Een auto meer of minder op de parking valt niet op, en de baas speelt onder hetzelfde hoedje. Op extra bus- sen, extern ingehuurd, nemen ze nog eens commissie.

Is het omdat Fareed een en ander in de smiezen heeft dat Sam het op hem gemunt heeft?

Het begint met wat je pesten op het werk kan noemen. Sam doet af en toe autosleutels verdwijnen. Een vervelend oponthoud voor de klant. Een professionele en persoonlijke blamage voor Fareed. Sam filmt de lange wachtrijen als bewijs voor de chaos en onkunde aan het loket van Fareed.

En het ergste moet nog komen. Het pesten escaleert tot dreigementen. Genre: “Ik ga jou vermoorden!” al dan niet begeleid van zo’n snijvende vingerbeweging over de keel.

Op een nacht brengt Sam daadwerkelijk een mes mee. Na een korte woordenwisseling haalt hij twee keer uit. Fareed weert af met zijn rechterhand. Hij verliest meteen veel bloed. De bewakingscamera’s leggen de altercatie seconde na seconde vast.

Fareed vreest voor zijn leven. Dat blijft hij hoofdschuddend herhalen. “Ik dacht, dit is het, nu ga ik dood. Ik wilde weglopen, maar hij stond voor de deur. Ik kon niet voorbij. Ik was zeker dat ik ging sterven.”

Maar hij overleeft. Om een of andere reden bekoelt de woede van de waanzinnig geworden collega. “Misschien omdat hij het bloed zag? Ik weet het niet.” Sam staakt de aanval, maar blijft verbaal uithalen. “Bel de politie maar. Ik weet je sowieso te vinden. Ze kunnen mij niks!” Sam kiest het hazenpad.

In een vuilbak vindt de politie al snel het mes van Sam. Ze kunnen ook de hand leggen op de camerabeelden. Sam wordt nog diezelfde nacht opgepakt. Hij beweert doodleuk dat zijn slachtoffer zichzelf verwondde met een nietjesmachine.

Fareed mag na een bezoek aan het ziekenhuis terug naar huis. Fysiek is er geen blijvende schade, buiten dat opvallende litteken. Mentaal staat hij voor een helse rit die tot een jaar later voortduurt. Sam verschijnt de volgende avond gewoon terug op het werk. Fareed krijgt bericht van de baas: Of hij ook onverwijd terug wil komen werken. Het is immers maar een schrammetje. De arbeidsdokter kan niet anders dan vaststellen dat Fareed te fel toegetakeld is om te werken. Na twee maanden wordt hij ontslagen, zonder verbrekingsvergoeding, zonder wettige opzeg.

“Ik heb nog nooit zo iets meegemaakt in mijn leven. Dat soort dingen...” Fareed tast rond naar woorden. “Ik wist niets. Met wie moet ik gaan praten? Wie kan me helpen?” Zijn stem stukt.

Fareed spreekt goed Nederlands, maar het Belgische arbeidsrecht is complex, en volgens de letter van die Byzantijnse plagerij heeft Fareed niet meteen zicht op een vervangingsinkomen. Het helpt ook niet dat Snel Parking niet reageert op pogingen van de mutualiteit om

de nodige documenten los te weken. E-mails blijven onbeantwoord. Telefoons worden afgewimpeld.

Via het inloopcentrum vindt Fareed aansluiting met slachtofferhulp. Hij blijft het herhalen als een mantra: “Ik had nog nooit zoiets meegemaakt.” Je hebt plichten, en je hebt rechten, maar je moet soms al advocaat zijn om te weten waar je je verhaal kan doen, laat staan gehoor en gelijk krijgen. Fareed is geen advocaat. Hij krijgt er wel een via het inloopcentrum.

De messentrekker werd eind mei tot een jaar gevangenschap veroordeeld. Sam bleek niet aan zijn proefstuk toe. Telkens waren zijn slachtoffers te bang om klacht in te dienen. Zonder ruggesteun had Fareed wellicht hetzelfde gedaan. “Ik voel steeds alsof er iemand is die achter mij loopt. Hij weet waar ik woon. En straks komt hij vrij.”

Ik denk aan dat enkele jaartje vrijheidsberoving, hoeveel daar in de praktijk van overblijft, maar zwijg. Fareed voelt zich opgejaagd, belaagd. “Ik draai me vaak om op straat. Ik weet dat er niemand is. Ik weet dat heel goed. Maar toch. Het is automatisch. Ik dacht echt dat ik ging sterven.”

Fareed gaat een soort schadevergoeding krijgen. Waarschijnlijk. Voor de fysieke schade aan zijn hand. Wat betreft de psychische impact loopt er een aparte procedure.

Hij steekt een sigaret in elkaar met zijn hulzenvuller. “Vind je het erg als ik rook?” Ik gebaar van niet. “Sorry dat ik dit allemaal zo vertel. Het is veel hè. Ik wist niet wat je ging vragen, maar nu ben ik alles aan het zeggen.” Hij onderbreekt zichzelf. “Het doet wel goed.” Hij trekt aan zijn sigaret, ademt uit naar links, en trekt snel nog een keer. “Het gaat nu wat beter, maar een tijdje geleden had ik echt zwarte gedachten. Dan denk ik: mijn leven is al gedaan. En straks is die gek terug uit de gevangenis.” De idee dat iemand hem dood wil, kan er bij Fareed niet in. Tegelijk lijkt het alsof hij de perfide wens van die onverlaat geïnternaliseerd heeft, aanvaard zelfs.

Een gespecialiseerde afdeling van het ziekenhuis heeft hem erdoor geholpen, weg van die olievlek in zijn hoofd. Stukje bij beetje bouwt hij nu zijn zelfvertrouwen terug op. De contacten op het inloopcentrum helpen enorm.

“De advocaat is ook nog bezig met het onrechtmatige ontslag. Op mijn C4 staat geen reden aangegeven.” Ook tussen andere instanties is er lang gepingpong over wie Fareed helpen moet. De situatie is zo specifiek –je kan uiteraard niet alles in regeltjes gieten. “Ah, job verloren en in shock na moordpoging bij Snel Parking? Da’s de 78B1 formulier, meneer. Even invullen, pak maar ene stilo.”

In complexe gevallen past een menselijke aanpak. En als het nodig is, zoals gezegd, een goeie raadsman die het socio-economische reglementenorgel met al zijn zuigerpompen en registers feilloos weet te bespelen.

Wat zou ik gedaan hebben, vraag ik me in stilte af. Terugvallen op familie, vrienden, verre Linked-in bekenden? Ik probeer te tellen hoeveel advocaten ik er zelf al uit kan vissen. Fareed staat er gelukkig niet alleen voor. Hij geraakt er wel uit. Daar twijfel ik niet aan, maar veel heeft het niet gescheeld.

De menselijke veerkracht - als meervoud - heb ik de afgelopen maanden keer op keer bevestigd gezien. Die van een mens alleen is broos.”

Elk inloopcentrum heeft naargelang locatie en bezoekers zijn eigen identiteit, een aparte geluimdheid. Ik kom op bezoek bij eentje dat gehuisvest is in een oud klooster. De klokken-toren, inclusief klokken en touwen, zijn er nog, net naast het toilet. Voor het verkondigen van grote en kleine boodschappen.

STILLE WATERS

Het is sandwichtijd. Ieder smeert zijn eigen broodje, (en wast zijn eigen mes en bord af). Een dozijn bezoekers zit rond de gemeenschappelijke tafel. Ik word meteen op mijn gemak gesteld door Johanna, de luidste van het gezelschap. "Dus jij gaat een boekje schrijven over ons? Dan moeten we oppassen wat we zeggen, zeker?" Ze knipoogt.

Ik leg uit dat niemand geciteerd wordt met zijn of haar eigen naam. Dat het de bedoeling is via het perspectief van de bezoeker uit te leggen aan een breder publiek wat de inloopcentra precies doen. Dat ik het niet zwart- of rooskleuriger wil voorstellen dan het is. En dat het moeilijk is om op sommige dingen een getal te plakken. Zoveel gasten, maal zoveel sandwiches (steevast met gedoneerde ingrediënten), is gelijk aan x hoeveelheid leed vermindert/niet toegenomen/minder hard verergerd. Schrappen wat niet past.

Ik kom als buitenstaander, maar dat gevoel verdwijnt even snel als een klontje suiker in een dampend bakje Douwe Egberts. Lees: Markus Mild uit de Aldi. Die smaakt even goed, zo niet beter. Bij mijn bezoekjes aan de inloopcentrum probeer ik in eerste instantie gewoon

'te zijn'. Een beetje de kat uit de boom kijken. Mee koffie drinken, kijken en luisteren. Langzaam maar zeker leer ik de bezoekers een beetje kennen. Voor ik het weet ben ik al oud nieuws. "Ah! Hoe is 't met uw boekje?"

Ik schraap mijn keel. "Ahem. Nog niet begonnen. Eerst nog een beetje luisteren."

"Da's goed. Zet u erbij."

Vandaag probeer ik het wat systematischer aan te pakken. Een 'workshop' zowaar. Daar hoort een ijsbreker bij. "Wie van de groep ken je het minst goed?" vraag ik.

Er wordt zenuwachtig rondgekekeleerd. "Eigenlijk kennen we elkaar allemaal redelijk goed."

"Ah zo. Tuurlijk. Maar sommigen zijn wat stiller, en sommigen wat, eh, uitgesprokener?"

Johanna lacht. "Ik zal hier wel de luidste zijn, zeker?"

Ik herformuleer. "Met wie babbel je het minst vaak?" Ik ga de kring af, en maak groepjes van twee. Ludwig en echtgenote Gerda zijn er voor de allereerste keer bij. "Na een kwartiertje babbelen stelt iedereen kort zijn of haar gesprekspartner voor aan de groep."

"Ok," hoor ik mompelen.

En zo geschiedde. De openhartigheid waarmee verteld wordt, overdondert me een beetje. Het wederzijdse vertrouwen, ondanks de nieuwkomers, doet meer denken aan een hechte groep vrienden, familie zelfs, dan... ja, dan wat eigenlijk? Ieder brengt zijn eigen problemen en ideeën mee, deelt ze, of houdt ze voor zich tot een opportuun moment zich aanbiedt om een begeleider aan te spreken.

"Hoe heb je het inloopcentrum ontdekt?"

Ik begin de eigenlijke workshop met een zogeheten 'World café'; een van de vele trucjes die mensen vanuit verschillende invalshoeken een topic doet benaderen. Bij het World Café horen borrelnootjes, en een frisdrankje. In kleine groepjes van drie à vier is er telkens één cafébaas die het gesprek leidt, en aan de volgende groep uitlegt wat de vorige groep vertelde. Op die manier verandert bij iedere ronde de samenstelling van het gezelschap, en daarmee ook de dynamiek van het gesprek. Drukkere stemmen verdunnen, en stille waters klateren wat luider.

De antwoorden lopen sterk uiteen. "Van horen zeggen." "Via het OCMW." "Via iemand die er al heen ging." De rode draad is de toegankelijkheid. In principe wordt er niets concreet verwacht. 'Er zijn' volstaat. De bezoeker zet de eerste stappen zelf, hijst zichzelf terug aan boord. Er ontstaat een soort groepsgevoel, een ergens 'thuis horen'.

Dat kan ook op café, hoor ik de cynische buitenstaander tegenwerpen, of de badmintonclub. Met dat verschil dat de doorsnee cafébaas of badmintoncoach weinig weet over de voorwaarden van gezinssamenstelling of fysieke toestand bij de toewijzing van een sociale woning. Een lijst van psychologen voor psychotherapie rond verslaving zullen ze evenmin op zak hebben.

Wie zich inschrijft voor een maaltijd, wordt geacht er ook te zijn. Dat spreekt. Bertrand, glimlachend, goedgebouwd, en met een zware stem die hij (te) zelden gebruikt, schrijft "regelmaat" op als een van de redenen waarom hij blijft terugkomen. Structuur dus, maar ook: "Samen zijn." Het ene lijkt onlosmakelijk samen te hangen met het ander.

Ludwig heeft het over een "isolement" dat doorbroken wordt. Meer dan één bezoeker werd naar het inloopgebeuren verwezen door psycholoog of psychiater. Alleen zijn is een killer. Zo hard stelt niemand het, maar je voelt het wel doorschemeren in wat er gezegd en verzwegen wordt. Mensen bij elkaar brengen en het (her)opbouwen van sociale contacten is een hefboom. "Voor wie sta jij op 's morgens?"

Niet iedereen is er even 'erg' aan toe. Mensen kampen met verschillende problemen. Zoals bij blinden en doven is er een enorm potentieel om elkaar te helpen. Uit het dal klimmen, nog anders gesteld, betekent ook touwsladders laten zakken naar zij die ergens halverwege bengelen, nog onderweg zijn uit het dal, of verder naar beneden dreigen te tuimelen. Maarten schrijft: "Voor mensen bij mekaar te brengen is in het algemeen belang."

Tot slot schrijven de vlijtige workshopers een vijftal woorden op. "Het eerste wat in je opkomt als je aan het inloopcentrum denkt." Alfabetisch klinkt dat zo:

- >> activiteiten >> aangename mensen >> babbelen >> bij horen
- >> blijven bestaan >> doenbaar >> eten >> gezellig >> goed babbel
- >> hope >> hulp >> leuk >> life >> ontlading >> rustig >> samenzijn
- >> uitstap >> wandelen >> weer hopen >> weg zijn

DE AANSLAGEN

Bert hoort het wel eens. Hij weet dat het manifest onwaar is. Het maakt hem zelfs een beetje kwaad. "Iedereen wil gelukkig zijn." Het bureaucratische kader van de hulpverlening, werpt drempels op.

Er zijn regels te volgen, afspraken te maken en na te komen. Het moment dat er psychologische aandoeningen bijkomen wordt het heel moeilijk voor sommige mensen. "In zekere zin is het een vicieuze cirkel."

Opnieuw een vertrouwensband opbouwen vergt enorm veel tijd, mensen terug op de rails krijgen is quasi onbegonnen werk. Wat niet wil zeggen dat Bert en de zijnen het niet proberen. "Ze zijn teleurgesteld en hebben het gevoel dat de maatschappij hen in de steek heeft gelaten. Ze geven het op."

Uiteraard is de realiteit genuanceerder. Mensen maken niet steeds de beste keuzes. Maar voor een samenleving die zichzelf op een onbewaakt moment op de borst klopt als 'de beste die er is', mag dat eigenlijk geen factor zijn. De brandweer rukt ook uit voor de onvoorzichtige barbecueër. Zeker als die zich op het terras bevindt van een flatgebouw met tweehonderd an-

dere appartementen. De ambulance rukt niet trager uit voor een chauffeur die 'in fout' was. Met andere woorden, het ongeluk van een ander gaat iedereen aan. Soms subtiel. Soms zeer 'in your face'. Het verhaal van Ronald maakt dat overduidelijk: Ronald bedelt in de winkelstraat. Bert is hem al een keer tegengekomen in Café De Barend, waar hij hoort wie waar is, en hoe, en van waar hij zijn lijn uitgooit naar de hoop-lozen met als lokaas een bezoekje aan de dokter, een eerlijk gesprek, of überhaupt een gesprek. Zo van: "Hallo, hoe gaat het?" Het klinkt haast onnozel.

Ronald glimlacht, en stottert een beetje als hij uitlegt hoe hij bedelt voor een pint of, God verhoede, een Duveltje. Ze babbelen verder over koetjes en kalfjes. Bert belooft nog eens langs te komen. De volgende keer nodigt hij Ronald uit voor een kop koffie. Via andere hulpverleners weet Bert dat Ro-

nald in het station slaapt. Hij maakt er geen punt van als Ronald ontkent. Op die manier komt Bert meer over hem te weten. Over zijn alcoholverslaving, de lange dakloze jaren in Brussel. Bert oppert, op kousenvoeten, dat hulp wel degelijk een optie is.

En die heeft Ronald hard nodig. Zijn voeten vergaan onder een woekerende ontsteking. De walmen bedwelmen als hij zijn schoenen uitdoet. Stappen kan hij nog nauwelijks. Bij de winteropvang gaat Bert een en ander te lijf met een voetbad en ongodsvruchtige hoeveelheden iso-Bethadine. Maar Ronald behoeft medische verzorging. Hij wordt naar de spoed verwezen maar, geplaagd door een vergevorderd Korsakov syndroom, geraakt Ronald de weg kwijt. Op heldere momenten, toch zo'n twee a drie keer per week, lukt het wel.

Voor de cynisch lezer: Bert probeert Ronald naar het voor de belastingbetaler stukken goedkopere wijkgezondheidscentrum te loodsen. Dringende hulp is dure hulp. Ook al zijn de meeste centra vol, en moet je, om er aan de bak te komen, met de mutualiteit in orde zijn; de menselijke aanpak primeert. Ze doen moeite, en bekijken: Wat kunnen we doen ondanks het gebrek aan de juiste paperassen?

Dan gaat het weer een tijdje beter met Ronald. Maar 'de situatie' blijft onver-

anderd. Ronald, grootgebracht door rondtrekkende foorkramers, heeft weinig anders gekend. Af en toe maken donkere gedachten zich van hem meester. Dan is Bert er, die met alle moeite van de wereld toevallige ontmoetingen arrangeert, om hem moed in te spreken.

Zo is het weer goed, en zo is Ronald weer verdwenen. Bert gaat de gewoonlijke plekken af, de bruine cafés, de parking aan het station, de kleine steegjes en de drukbelopen lanen.

Een half jaar later duikt hij weer op. Waar of hoe hij vertoefd heeft is moeilijk te ontwaren. Flarden van verhalen strompelen het daglicht in. En dat hij zijn portefeuille kwijtgespeeld is, met daarin de laatste foto van zijn sinds lang overleden ouders.

Een concrete stap vooruit: een afspraak op het OCMW met de vrederechter (een apart verhaal –de lange prequel zeg maar, die we even terzijde laten). Een politiecombi moet hem oppikken, maar dat gebeurt niet. Het is de dag van de aanslagen in Zaventem en Brussel en de ordediensten hebben andere dingen aan hun hoofd. Achteraf hoort Bert dat Roland op zijn kapotte voeten naar Tervuren is gestapt. De dag erna vindt Bert hem terug in de stad. Hij kan amper op zijn benen staan. De politie heeft hem met een kaart naar een lokaal hulpcentrum gestuurd. Ro-

nald is dronken. Hij huilt. Schouder aan schouder sleurt Bert hem tot aan de spoeddienst. Een uur gaat voorbij. Twee uren. Bert laat Ronald er achter en geeft zijn kaartje aan de verplegers. "Bel mij als er iets is!"

Een paar dagen later hoort Bert dat Ronald terug op straat is beland, en dat hij nog eens een nachtje bij de politie heeft doorgebracht. Niet omdat hij iets mispeuterd had, maar omdat zij niet konden wat het ziekenhuis wel vermocht: Ronald alleen de nacht in sturen. Intussen wordt de nood aan adequate medische hulp bijzonder acuut. 'Creperen op straat' was nooit letterlijker te nemen. Ondanks de douche, propere kleren, en dekens die inloopcentrum verstrekt.

Een volgende keer vindt Bert hem terug op straat, in een erbarmelijkere staat dan ooit. Gerrit neemt met Ronald de bus richting OCMW. Het doel van de dag is het opnieuw verkrijgen van een identiteitskaart: een eerste strookje rubber op zijn tot op de naad versleten schoenen. Tijdens een moment van klaarheid vraagt Ronald om opgenomen te worden. Er bestaan plaatsen voor de Ronalds van deze wereld, gespecialiseerd in mensen in acute emotionele of psychiatrische crisis. Bert laat hem daar met een (eindelijk) gerust hart achter, om een uur erna opgebeld te worden. De patiënt is weer

vertrokken is. "Het duurt te lang," zou hij gezegd hebben. Nog voor iemand de kans had om met een ontwenningsskuur te starten, moest en zou Ronald erop uit. Hij is er als de dood voor, slaaf van de neerwaartse alcoholcurve, altijd onderweg naar de volgende buzz. Het woord 'beslissing', laat staan 'foute beslissing' is in het geval van Ronald eigenlijk al jaren niet meer aan de orde. Overwegen of wikken en wegen heeft plaats gemaakt voor de rauwe impuls van het 'in leven blijven' en 'minimaal afzien'. Zo weinig mogelijk voelen. Veel kost dat laatste niet. Ook niet in de nachtwinkel.

Nog geeft Bert het niet op. Ze ontmoeten elkaar op de bouwwerf waar Ronald even woont, aan een portaal-tje waar hij schuilt, of een kraakpand dat hij kortelings thuis noemt. Bert neemt hem steevast mee naar het inloopcentrum voor een douche, kleren, en dekens, en opnieuw naar het wijkgezondheidscentrum. Daar stelt de dokter eczeem vast, schimmels, ondefinieerbare uitslag, stramme spieren, en voeten die niet anders beschreven kunnen worden dan kapot. Een Playmobil camion met een wiel eraf waar niemand meer mee spelen wil.

Al het mogelijke wordt gedaan, en dat is best wel wat, maar een week later is het helemaal om zeep. Buurtbewoners vinden hem op straat, een pijnlijke

grimas op het gelaat. Een penetrante geur van... ja, van wat eigenlijk? Je probeert er niet aan te denken.

De dokter stelt vast dat zijn rug bont en blauw is van een valpartij, dat hij last heeft van zijn borstkas,... dat het zo absoluut niet verder kan. Hij begint rond te bellen. Niemand wil hem opnemen.

Ronald oppert nu dat het voor hem eigenlijk niet meer hoeft. Hij vraagt of de dokter hem niet gewoon een spuitje kan geven? Wat voor zin heeft het nog? Gerrit belt elke hulpverleningsdienst die hij kent. Op aandringen van de psychiater wordt er beslist over te gaan tot collocatie. Dat is een lang en moeilijk proces, met veel overleg tussen de verschillende diensten. Het medisch verslag hiervoor weegt initieel niet zwaar genoeg, maar na opnieuw een aantal bezoeken aan de spoed aanvaardt Ronald een vrijwillig traject richting langdurige opname in een instelling.

Anderhalf jaar later is hij er nog steeds. Naar verluidt gaat het beter. Ik zit samen met Bert in hetzelfde café aan het station waar hij Ronald en anderen zoals hem zoekt, vindt, kwijtraakt, en terug vindt. We hebben het over hulpverlening, het gebrek aan kant-en-klaar oplossingen. In vele gevallen het gebrek aan oplossingen tout court.

"Er is niet altijd een happy end. Integendeel." Als samenleving, zo probeer

ik het voor mezelf samen te vatten, heb je de simpele keuze: laat je mensen creperen, of probeer je ze te helpen. Een mens is een mens is een mens. "Op sommige spoeddiensten bellen ze voor 'sans papiers' eerder de politie dan te helpen." Hippocrates, wie was dat ook alweer? De centrale vraag van hulpverlening kan niet zijn: moet je helpen? Wel: kan je helpen? En wat is dat, helpen? Vooruitgang boeken, of kan je al van succes spreken als je een soort stilstand bereikt, of enkel de ondergang verdaagd? En hoe meet je dat in godsnaam? Hoe blijf je de mensen die het allemaal betalen, jij en ik, overtuigen dat helpen helpt?

Het antwoord moet uit meer bestaan dan een optelsommetje. Maar voor zij die denken in Excel tabellen: helpen is goedkoper. Problemen zo snel mogelijk aanpakken is voor alle betrokkenen beter. Betrokken zijn we per slot van rekening –pun intended- allemaal.

De huisdokter of buurtcentrum kost stukken minder dan de spoed, zelfs als je iemand halftijds in dienst moet nemen om de radelozen ernaar toe te loodsen. Welke methodes werken het beste? Hoe hijs je mensen het snelst terug aan boord? Daarover bestaat geen consensus. Dat blijft zoeken. De ene onbarmhartige dag na de andere. Dat blijft het bijzondere, imperfecte verhaal dat de mens is.

EEN KIND VAN DE JAREN VIJFTIG

Margot is van goeden huize –muziekschool, piano, paardrijden- een goeie Franstalige school in Brussel. Ze studeert handel, en gaat kort daarop aan de slag in de administratie van een groot ziekenhuis. Iedereen komt ergens vandaan. Dé typische inloopcentrumbezoeker bestaat niet.

Margot trouwt met Freddy. Die werkt bij Mercedes. “En ‘t is ene voetballist ook!” Margot imiteert de stem van haar vader.

“Ik heb niet zoveel tijd,” zegt ze. Een groepje vrienden wacht. Het gaat goed nu, maar Margot vindt het belangrijk om haar verhaal te doen, haar individuele traject, en om dit te zeggen: het kan potverdikke verkeren.

De trouw is groots. Na drie jaar huwelijk, ziet Jessica het licht, net voor Margot’s vader, altijd een houvast, overlijdt.

Na een reorganisatie op het ziekenhuis komt Margot zonder job te zitten. De wereld staat nu echt op zijn kop, inclusief postnatale depressie. Ze staat er alleen voor. Tussen de luiers door klust ze bij. Hier en daar. Via via. “Ge kent dat, hè.”

Langzaam maar zeker kruipt Margot uit

het dal. Ze erft zowaar een huis, maar Freddy wil niet verhuizen. Die heeft namelijk elders iemand leren kennen. Het kan verkeren. Margot vertrekt, samen met haar dochter. De scheiding volgt enkele jaren later.

Dan vindt ze opnieuw de liefde. “Het was in de Silver Club in den tijd, hier niet zo ver vandaan. Een hele schone gast.” En sympathiek.

Drie maanden later is Margot opnieuw een getrouwde vrouw. Op de huwelijksnacht zelf krijgt ze voor de eerste keer in haar leven slaag. Geen klein beetje. Margot heeft geen enkel verweer, fysiek noch mentaal. “Da’s raar hè? Ik begreep gewoon niet wat er gebeurde. Ik kon er niks tegen doen.” Zeven Bijbelse jaren heeft Margot nodig om de moed bijeen te rapen. Ze komt even in het vluchthuis terecht. Hij blijft. Zij vecht. Hij vecht harder. Tot het geld en het huis op zijn. Letterlijk. Tot ook Margot rijp is voor de sloop, fysiek en mentaal.

“Ik heb wat meegemaakt. Je houdt het niet voor mogelijk.”

Uiteindelijk leert ze een nieuwe man kennen. Er volgen zeven gelukkige jaren. Dan stapt hij uit het leven.

“What is it ‘bout men?” zong Amy Winehouse. Margot vertelt verder. “Het gaat niet slecht met mij, maar ik ben blij dat ik naar hier kan komen, naar het inloopcentrum. Ik ben opgegroeid als een bourgeois kind,” zegt ze. “Je denkt soms dat je alles onder controle hebt. Maar ik leer nog elke dag bij van de problemen van andere mensen.” Elk verhaal is uniek. Iedereen heeft een bijzonder verhaal.

Zij die eruit geraken blijven, op een aantal uitzonderingen na, terugkomen. Naar de Meander, het Babbelhuisje, de Zonnebloem, MézenHalle, Amerant, en Kommabinnen. Er is die uitdrukking, iets met stropers en boswachters. De situatie is niet helemaal dezelfde, en konijn wordt er niet gegeten; het ding is, je snapt soms pas hoe het is als je er zelf mee te maken hebt gehad. Het zijn niet de systemen of instellingen die mensen helpen. Een goede omkering is de hefboom, maar uiteindelijk gaat het hier om: Mensen helpen mensen.

Het gaat goed nu, maar Margo vindt het belangrijk om haar verhaal te doen, haar individuele traject, en om me dit te zeggen: het kan verkeren. Het kan potverdikke verkeren.

BALLS EN GLORY

Het is 29 juni. Antwerpen, Park Spoor Noord. OHL treedt aan tegen twintig andere 'homeless' teams uit de nationale competitie: Club Brugge, Royal Antwerp FC, KV Kortrijk, STVV, KSV Roeselare, Racing Genk, SK Ronse, Sporting de Charleroi, KAA Gent, KV & Racing Mechelen, Lierse, BX Brussels, Bergen, RE Mouscron, KV Oostende, Standard de Liège, Jespo Comines-Warneton, RFC Doornik, Houdinois en Union Royale Namur. Daar bovenop zijn er teams uit Engeland, Portugal, en Nederland.

Tien jaar eerder, in december 2007 krijgt ex-profvoetballer Gilles De Bilde telefoon van een Antwerpse straat-hoekwerker met de vraag of hij coach wil worden van een team dakloze voetballers? Het is de bedoeling om ze klaar te stomen voor de Homeless World Cup van 2008 in Melbourne, Australië. Gilles stemt toe. Een heuse televisiereeks op de VRT brengt de verhalen van de voetballers in beeld, en geeft hen zo een gezicht. Daarna verdwijnt de media aandacht, maar de talrijke initiatieven zetten door.

De kernidee is altijd geweest dat voetbal een springplank vormt, en mensen de aanzet geeft om hun eigen toestand te verbeteren. Dan gaat het bijvoorbeeld over betere huisvesting, een reguliere sportclub, een job... Uit cijfers blijkt inmiddels dat een derde van de deelnemers uiteindelijk stappen zet naar een job, en betere huisvesting. Een vijfde doet dat ook op sportgebied.

Ik arriveer als de laatste match van de ochtend moet beginnen. Het OHL team warmt op. Op fysiologisch vlak bereidt de beweging in de eerste plaats de sporter voor op de eisen die de komende inspanning zal stellen aan zijn lichaam. Ook het psychologische

speelt een belangrijke rol. Het is het moment waarop de sporter zich mentaal voorbereidt en zijn focus en motivatie toeneemt.

Jeroen doet rondjes lopen, stretchen, knietjes heffen, hielen tegen het zitvlak. "Losjes de bal rondspelen!" De concentratie valt af te lezen op de gezichten van Andy, Hamid, Danke, Sami, Ibrahim, Dieter, Kurt, en John. Het draait niet echt om het winnen – de focus en het oppompen met wilskracht is even heilzaam en moeilijk te bewijzen als yoga.

Er wordt gespeeld op kleine veldjes. Jeroen roept instructies toe. "Balleke laten rondgaan, boys!" Egoïstisch de bal voor zich houden, solo-slim spelen wordt in het 'grote' voetbal, noch hier aangemoedigd. "Goed gespeeld!" wil zeggen "kijken, vragen, delen!"

Het team is talrijk aanwezig. Er wordt vaak gewisseld tussen veld en zijlijn. Geapplaudisseerd wordt er ook als de tegenpartij een knappe goal maakt. Irene, bezoeker van het inloopcentrum en OHL supporter van het eerste uur, is er ook. Of zij ook wil meespelen? Ze lacht. "Ze vragen het mij dikwijls genoeg." Ze kijkt naar Hannes.

"Waarom niet?" roept hij uitdagend.

"Ja, waarom niet. Ik zal er nog eens over nadenken. Misschien de volgende keer." Supporteren doet ook opleven. Een 'harde' kern is er evenwel niet. Het lijkt alsof de sporters al genoeg moeilijkheden achter de rug hebben om elkaar op het veld nog eens de baarlijke duivel aan te doen. Maar dat er gesjot wordt... toch, toch. Af en toe gaat het er, laten we zeggen, naarstig aan toe.

Serius dribbelen, maar nooit tackelen. De tegenspeler doet harder lopen, maar

één ding komt steeds naar voren: winnen is geen zero-sum game. Da's fancy talk voor: vooruitgaan hoeft niet ten kosten te gaan van anderen. "Rustig, Dieter!" Twee ploegen staan tegenover elkaar, maar ergens timmeren we toch aan dezelfde weg. Dat evenwicht is en blijft een hoeksteen van de Cup.

Het weer valt goed mee voor een potje voetbal, maar vanachter dunne slierten wolk doet de zon toch bronzen en zweeten. Om drie uur maakt Gilles De Bilde zelf zijn opwachting om voor de tiende

verjaardag van het initiatief een batterij taarten aan te snijden. Bij afloop wordt er gezongen voor Lara, de pittige midden-voor van het Nederlandse team – driedubbele Ruud Gullit-snit en al, die jarig is.

Er worden prijzen uitgereikt. De fair-play titel die het team de vorige keer in de wacht sleepte is er dit jaar niet, maar verdiend hebben ze hem wel. "Goed gespeeld, mannen!"

LOGISCH NADENKEN

Mike - we zijn inmiddels terug in het inloopcentrum - wordt volgende week 60. Ik zie hem de eerste keer aan het keukenraam verschijnen. Binnen koken de vrijwilligers de warme maaltijd van die avond. Mike heeft een kleurrijke feestbril op. Links en rechts op de montuur steken allerhande zottigheden uit.

“Eén euro maar!” glundert hij.

Hij bereidt zich kennelijk al voor op het feestje dat de begeleidsters voor hem plannen. Hij komt al zo'n 15 jaar lang af en aan naar het inloopcentrum. (Hij was er een tijdje niet wegens ziekte) “Een kameraad had het mij aangeraden. Hier kan je gezellig contact maken.”

“

Sommige bezoekers komen om hun problemen te bespreken. Anderen om er afstand van te nemen.

Dat blijkt - na een paar ruwe steekproeven - ongeveer fiftyfifty te zijn. Voor Mike is het allebei tegelijk. “De problemen oplossen kan je toch niet,” zegt hij. “Praten helpt soms. En soms helpt het om aan iets anders te kunnen denken.”

Tijdens onze gesprekken blijkt hij daar bijzonder sterk in te zijn: aan ‘andere’ dingen denken. Te sterk, eigenlijk. Zijn gemoedstoestand springt onverhoeds op onweer. “Ik heb gewerkt vanaf mijn vijfde. Toen waren er nog geen wetten over kinderarbeid. Niemand heeft ooit om mij gegeven. Je moet me de mensen niet leren kennen.”

Begeleidster Janny springt in. “Op je verjaardag ga je toch niet mokken, hè.” Een moment later is Mike weer zijn oude blije zelf. Mike logeert in de wooneenheid voor langdurig verblijf in een naburige kliniek. Overdag komt hij met de bus naar het inloopcentrum.

Hij vertelt enthousiast en weemoedig over zijn carrière. “Ik ben begonnen met werken op het land toen ik vijf was. Ik heb gemetst, getuiniert, als magazijnier gewerkt, mijn getuigenschrift bedrijfsbeheer behaald via de VDAB in Antwerpen, en een diploma magazijnier in Leiden. Weet je...” Hij

drinkt aan een van de twee flesjes cola light die hij besteld heeft. “Het liefste wat ik deed was elektricien. Dat was mijne laatste job ook, in de Madoutoren in Brussel. Ken je die?”

Ik knik van ja.

“In de kliniek zeggen ze: Mike, die wordt 100 jaar. Ze zeggen: die heeft meer energie dan gans het ziekenhuis bijeen.” Ik geloof hem. Hij begint op dreef te komen. “Ik heb ook meegedaan aan het Mosaic project.” Het Mosaicproject is een van de initiatieven van Youtopia, waarmee de stad haar inwoners - ik ben meer en meer geneigd voor Mike het woord ‘inwonder’ uit te vinden - wil samenbrengen om de openbare ruimte op te fleuren. Het inloopcentrum doet ook mee. Samen beplakken ze betonnen bloembakken met kleurrijke mozaïeken.

“We zijn een maand geleden begonnen, en 't is al bijna af. We hebben in de oude brandweerkazerne gewerkt. Nu moeten ze nog op de bakken geplakt worden. We hebben [met een groepje van vijf] alles zelf getekend.” Mike is apentrots. “Er zitten vier symbolen in: een bal, voor het team van de homeless cup, een huis, een tas koffie, en een hart.”

Mike associeert lustig verder. “Weet je waar de blaadjes van een klavertje vier voor staan? Geloof, hoop, liefde, en vriendschap.” Ik knik, en teken op. “Maar ook trouw,” voegt hij er nog snel aan toe. Mike, zo probeer ik het voor mezelf samen te vatten, is een ongeleid filosoof. Ik beeld mij hem in, toen, in der tijd als metser, of elektricien in die Madoutoren, bij de botsauto's, waar het heel zwaar werken was.

Waar past dit stukje van de puzzel? vraag ik me af.

“Ik ben eigenlijk een romantische ziel: het hart boven alles. Een mens zonder gevoelens is een psychopaat.” Hij pauzeert even. “En weet je wat nog.” Hij tikt me even op de arm. “Een theorie is altijd de leugen, de praktijk klopt altijd. Het hart is immer juist. Ik ben ook dichter.”

The gift that keeps on giving. Dat zeg ik zonder ironie.

Even later: “Wat is het gevaarlijkste in het bestaan? Het vuur dat overslaat van

“

Mensen hebben geen problemen. Ze maken er waar er geen zijn”

Mike

man op vrouw." Dan een streepje ge-
vleugelde misantropie: "De mens is te
lui om te genieten van het leven. Het
leven is oneindig, maar de mens weet
er niets van."

Mike kan ook met polyester werken!

Er is die fijne grens tussen 'poëtisch-vin-
dingrijk', en 'bij wijlen moeilijk om te
volgen'. "Ik ben al wees sinds ik drie
maanden ben. Ze hebben mij achter-
gelaten bij de buurvrouw, die dan mijn
meter is geworden. Zij is gestorven op
88 jaar." Is het de isolatie die ons soms
de pedalen doet verliezen?

"Je moet logisch nadenken," weet
Mike.

Daar is iedereen het over eens. Maar
'logisch'; een plus een is twee, zo heb
ik de afgelopen maanden geleerd, is
niet genoeg. Hoeveel is de wortel van
9 in het bos waar niemand luistert?
Moeilijk te zeggen. Eén ding is zeker:
bijlange niet genoeg wortel om lang
recht te blijven staan.

OP MICRO - NIVEAU

Werken aan verbinding met zichzelf en met anderen.
Deelnemers gaan in een basisschakelwerking nieuwe
verbindingen aan met zichzelf, met hun toekomst en
met anderen.

Een eerste stap in een emancipatieproces op maat van de
deelnemers is dat zij opnieuw 'iemand' kunnen zijn. Zij wor-
den uitgenodigd en kunnen hun persoonlijk verhaal vertellen
en worden gehoord. Het gaat hier over:

- Zelfwaarde winnen
- Nieuwe inzichten verwerven
- Verwerven van nieuwe basisvaardigheden
- Zich kunnen verbinden met anderen

*Meer informatie en kader is te vinden in het boek 'Bind-Kracht door basisscha-
kelmethodiek. Een opstap in armoedebestrijding'*

Herman Baert en Annelies Droogmans – uitgeverij Lanoo Campus.

BASISSCHAKELMETHODIEK

De Inloopcentra werken vanuit de basisschakel
methodiek. Dit houdt schakelen in op
verschillende niveaus:

OP MESO - NIVEAU

Werken aan verbinding tussen mensen en dien-
sten en diverse sociaal-culturele netwerken.

Een basisschakelwerking oefent tegelijk een draai-
schijffunctie uit. Zij vormt een 'ankerplaats' wanneer
de (welzijns)voorzieningen en diensten op hun beurt de
stap naar deze vaak moeilijk bereikbare doelgroepen
willen zetten.

Dit houdt een tweedeling proces in: men gaat op weg
met de deelnemers en met de organisaties en diensten.

OP MACRO - NIVEAU

Werken aan verbinding met het be-
leid van diensten en overheden en
de structurele kansen voor rech-
ten en participatie.

Het betreft een geïntegreerde methodiek.
Er wordt multifunctioneel gewerkt: verschil-
lende functies worden bewust ingebouwd
en verweven met elkaar. Er is oog voor alle
levensdomeinen. Het gaat over:

- Materiële dienstverlening als laagdrempel-
pelige opstap
- Ontmoeten
- Vrije tijd en culturele activiteiten
- Nuldlijnshulp verlenen
- Vorming en leren
- Belangenbehartiging en beleidssignale-
ring samen met de doelgroep

De bezoekers bouwen samen met de
professionele krachten binnen alle functies
samen de werking uit.

NAWOORD

Wie tijd maakt voor verhalen, maakt tijd voor mensen. Wie tijd maakt voor mensen maakt tijd voor samenleven. In onze inloopcentra maken we die tijd, voor verhalen, voor mensen en voor samenleven, ook daar waar dat laatste verloren ging.

De verhalen zijn als een rugzak die mensen meedragen en die zich niet laat afwerpen. Maar evengoed valt hij niet te negeren – daarvoor weegt hij te zwaar. Blijft er nog één weg open: putten uit de krachten die mensen hebben om hen steeds sterker te maken die last te dragen.

En die krachten boren we in de inloopcentra van de CAW's aan. We gaan ermee aan de slag zodat mensen in hun naaste omgeving en in de samenleving opnieuw een betekenisvolle plek durven en kunnen innemen. Dat is de essentie van de basisschakelmethode: zoeken naar aanknopingspunten voor erg kwetsbare mensen met hun omgeving. Stap voor stap haken ze opnieuw aan bij de samenleving, voelen ze zich weer mede-mens.

Vandaar de nadruk op ontmoeting – relaties aangaan, van mens tot mens. Ontmoeting is even vaag als fundamenteel. De relaties die er ontstaan zijn altijd uniek. Ze volgen elk hun tempo, hebben elk een kleur. Maar zonder die relaties, zonder die verbondenheid met anderen en met de omgeving, gaat er voor onze verhalenvertellers geen enkele deur naar de samenleving open.

Op die manier hopen we dat een inloopcentrum een noodzakelijk maar warme en betrouwbare tussenstop is naar de maatschappij. Daarmee is dit basiswerk van onze hulpverleners maatschappelijk werk pur sang. Het versterkt mensen, versterkt welzijn, versterkt ons en onze samenleving.

Bert Lambeir

Directeur CAW Oost-Brabant vzw

In onze maatschappij gaan de ontwikkelingen alsnog sneller, wordt het leven complexer, individueler en is alles in constante verandering. Er lijken nog weinig zekerheden terwijl er steeds hogere eisen worden gesteld. Allen proberen wij binnen deze context onze eigen levensweg te gaan met vallen en opstaan. Want wij zijn doorzetters, zeker ook de hoofdrolspelers in deze verhalen.

Soms is het moeilijk om alleen weer recht te krabbelen; Er lijken telkens nieuwe stenen op onze weg gelegd en we worden moedeloos. Wij dreigen de pedalen te verliezen en aan de zijkant van het leven te gaan staan. Wij voelen ons gekwetst en bang en trekken ons terug uit de samenleving..

En juist dan zijn er onze inloopcentra met hun kostbare goed: wat tijd voor elkaar, een gebaar van erkenning, een luisterend oor. Er worden geen eisen gesteld maar je bent er welkom om al dan niet deel te nemen aan activiteiten die je zelf mee vorm geeft.

Wat aarzelend en met kleine stapjes durf je weer in je zelf te geloven. Je krijgt weer contact met anderen en durft al eens weer een steen op het pad te herleggen.

De inloopcentra zijn ooit ontwikkeld door de CAW's vanuit de vaststelling dat het klassieke onthaal met zijn wachtkamer, zijn afsprakenmodel met aparte gespreksruimtes vaak de meest kwetsbaren niet kon bereiken.

Deze verhalen getuigen dat het inloopcentrum wel degelijk een verschil kan maken!

Elise Moriau

Directeur CAW Halle Vilvoorde

Tekening gemaakt door een bezoeker over de betekenis van een inloopcentrum

“

Een jaar geleden vroeg het CAW Oost-Brabant en CAW Halle-Vilvoorde om een boekje te schrijven. Wat is een inloopcentrum? Wie loopt er precies in, waarom, en hoe? Na tientallen gesprekken met bezoekers en hulpverleners van alle inloopcentra van beide CAW's begon ik het langzaam te snappen. Hopelijk overkomt de lezer hetzelfde.

Dit is geen technisch naslagwerk over basisschakelmethodiek. Het is zeker geen romantisch verhaal, of een kroniek van gewezen en tandengeknars. Dit relaas gaat over mensen zonder meer, enkel- en meervoud.

Tom Kenis

